

הרף-עין

אני מקנה לשקט, לרגע, אל תאמר לי
 היה, יהיה,
 אל נא תספר באחמול
 אל תדבר במחר.
 הרף-עין זה לי,
 דבר לא קדם לו ואחריו — ריק.
 הזמן הקצוב,
 דבר אין לו עמי.
 האמש נעלם נמוג כהד,
 כצל.
 המחר — אינו ידוע
 משתרע למרחק, גם לא נראה,
 אפשר והוא דומה לחלומותי,
 לחלומותיך.
 למה שגרצה, למה שרצינו,
 הרף-עין זה, דבר אין לי מלבדו,
 הוא נצץ אשר הנץ עמנו,
 לא ישא פרי, לא יעמיק שרש,
 רק פרח נהדר שנאחז
 בו בחזקה,
 אהובי.

מתוך הספר: "למני הדלת הנעולה" שהופיע בקיץ 1968 בביירות.

לילה של גשם

מדוע מתעטף לבי
 בלילות הגשם.
 מדוע בנשכב בעצים
 רוחות החרף
 נצבים אל מול פני
 האהובים עלי יוצאים מתוך הכור?
 הנשמותיהם הן אלו בתוך משב הרוח כחצר ביתנו?
 עולמי הזעיר נפרש
 הזכרונות הרחוקים, מה שפכר שכחתי, מה שפכר שכחתי.
 נתכים עלי כגשם
 נתכים
 נתכים

אהובי, שמתחת לרוח ומתחת לגשם
 צעדי רגליהם בפרוזדור אני שומעת
 צחוקם פורץ את החשך —
 אלי, ועומדת ותתיצב
 קומתם מול עיני.

הנני מנשקת את המצח הזה, ומלטפת את השערות הללו
 נוגעת בשרול חלצתו החם
 אפי בריח עניבתו נחנק
 רואה את עיניהם נוצצות בורקות אל גדלה, נובלות מאחורי האפק
 נצמדת לדפיקת הלבבות הפועמים בחזקה — אל חזק
 לעינים שלהם שמחילות. אכל הם לא יבואו; אי מות
 גורל עקם, גורל ימיהם.

העצים שואכים
 את רוח החרף והגשם נתך
 הגשם נתך
 הגשם נתך

מרץ-מאי 1982

פדואה טוקאן

"יצחק, השומר אחיך אתה?" או פגישה עם פדואה טוקאן

ה אם אפשר לשכוח את פדואה טוקאן המספרת בחן: כן, היה נעים עם בנטוב במשמר-העמק. גם את נולדת בקיבוץ? יפה. יום אחד אבקר גם בקיבוץ שלך."

משוררת המשתייכת לאחת המשפחות המיוחסות בגדה המערבית. משוררת שגמל עבדול-נאצר קיבל את פניה ואהב את שיריה, ששר הביטחון שלנו דאז, שאף הוא שוכן עפר היום — משה דיין — אירח אותה בביתו העומד עתה למכירה בצהלה, בין העתיקות שנמסרו בעד מליון דולר למוזיאון ישראל.

פדואה טוקאן, חניכת בייס יסודי ותיכוני בשכם, אוניברסיטה בבירות, מי שלמדה שלוש שנים באוקספורד, מי שבספרייתה מצויה רוב הקלאסיקה הספרותית — תומס מאן, קפקא, דוסטויבסקי, צ'יכוב, טרומן קפוטה, פרנסואז סאגן, ז'אן פול סארטר, ארתור מילר, קאזאנצאקיס, כתבה עד 1967 בעיקר שירה לירית — סיפרה לי באותו מפגש נושן על מרפסת ביתה המכוסה שיחי גרניום בשכם. קולה נמוך ושקט, וקל לזהות בפניה ובאישיותה את הנטייה למצב-רוח קשים.

ספריה הליריים (ארבעה קבצים שונים) יצאו בביירות ונפוצו כל אחד בלא פחות מ-20,000 טפסים בעולם דובר הערבית. אחרי 67 חדלה לכתוב שירה אישית והחלה לכתוב שירים פוליטיים. מי לא זוכר כמה כעסה עליה ה"נביאה על תקו" — גאולה כהן, שהיתה באותה עת כתבת מרכזית של "מעריב"? היא פרסמה אז בעתון כי המשוררת משכם מבקשת להגיש לה כבדים של חיילי צה"ל לארוחת בוקר. לשאלת התם "מי אמרת?" גאולה כהן: אין לי מושג מי זה. האם זה גבר או אישה? מעריב? באיזו שפה מופיע העתון הזה? כל-כך הרבה עתונאים באים אלי. איך אפשר לזכור את כולם? את רשאית להאמין לה או לא. אני עכ"פ אוכלת ארוחה חגיגית כמו היום רק לעתים רחוקות. בדרך כלל הארוחות שלי צנועות ומורכבות בעיקר מפירות ומירקות.

שאלתי את פדואה טוקאן באותו יום שאלות רבות. גם צילמתי את המשוררת משכם. לאחר שפיתחתי את התצלומים, באתי עמם לידני ריקה ומרדכי שלו. והנה אומר לי מרדכי שלו, שהיה מורי לספרות ולתנ"ך בביה"ס התיכון שבי"ב-ירח" — איך זה יתכן דבורה, הלא היא דומה לנעמי?!

נעמי, שאלתי, נעמי שמר. בת הכינרת. ידית ריקה ומרדכי שלו, ומדריכתי — בעוונותי — במקהלת אותו תיכון חקלאי? עד מתי לא נכיר בעובדה שהמרחק בין שכם בה נולדה פדואה טוקאן ובין בית-החולים המרכזי שבעפולה, בו ילדה רבקה שפיר-ספיר את בתה המשוררת — נעמי שפיר-שמר, הינו מרחק מבוטל? — עניתי אז, וכך הייתי עונה אף כיום. עד מתי לא תוכל ארץ-ישראל להכיל את ישמעאל ואת ישראל! האין ישמעאל אחיו החורג של יצחק, עליו כתבה נעמי שמר את שירה "עקדת יצחק"? בשנה הראשונה ללימודי באוניברסיטת "בר-אילן", הגיעה לשם מרצה בשם אליענה אמאדו-לוי. משך שנה שמעתי את שיעוריה על מושג הזמן אצל ברגסון. בסוף אותה שנה, כאשר ניגשתי לברכה לשלום, נתנה לי פרופסור אליענה אמאדו-לוי ספר צרפתי:

"Isaac gardien de son frere?" "Sentier" Privat Eliane Amado Levi Valensi ובעברית: "השומר אחיו הוא יצחק".

אלא שבעצם דיברנו על פדואה טוקאן אשר שניים משיריה תרגמתי בעקבות הפגישה עמה, ואני שמחה להביאם לפני קוראי במה זו.